

dam ambiguitatis indaginem investigabat, quippe: Cum quilibet episcopus vel cujusvis dignitatis quisquam, proprietatis suæ aliquem ad sacerdotalem provehens gradum, suæ potestatis juxta collibitum esse permiserit, insuperque sui juris seu alieni sibi æclesiam clementi benignitate adquisierit, sed is, succedentibus prosperis, altioris meriti elatione sese super verticem extulerit, donumque divinitus collatum in turpe converterit emolumentum, adeo ut, nobilitate generis succensus, quandam in matrimonium usurpaverit liberam, eo tenore ut prolem ex eadem derivatam quoquo modo abalienet servitio ejus cujus ipse suberat dominio; quid potissimum

A exinde concurs illorum fieri decrevisset assensio? His ita prælibatis, procerum unusquisque pro industriæ suæ estimatione, hujus rei proposito longa alternabat deliberatione. Sed tandem hujus hæsitatio- nis amfractus imperatore anticipante, omnis illius concionis consessus in suffragium hujusmodi assurgit, acclamantque cuncti: legitime oportere, tam ipsam quam ejus posteritatem eodem quo et ipse servitutis jugo succumbere. Addunt nihilominus præsentis compactionis decretum, Romani imperii majestate sancitum, nullo penitus in perpetuo jure solvendum, maxime cum, in bene placito universalis papæ, prospectum vegetet sanctæ æclesiæ.

S. HENRICI PACTUM CUM BENEDICTO VIII.

(An. 1020, April.)

Authenticum ejus quod in archivo olim Vaticano asservatum fuisse dicitur, haud amplius exstat, sed primum constitutionis exemplar in collectione canonum cardinalis Deusdedit habetur; quare transumptum authenticum, quod credebatur, in concilio Lugdunensi confectum, et a Borgia in libro *Breve Istoria del dominio temporale della sede apostolica*, append., pag. 40-43, iterum expressum, repetere juvat. Charta pactum Ottonianum presso pede sequitur; ita ut præcipue una sententia in codice Vaticano 1984 descripta (100) ab illo recedat; unde idem de utroque judicium ferendum est. Nota temporis in charta tanti momenti omitti minime poterat, ideoque authenticum ad concilium Lugdunense provenisse haud credendum est. Cæterum cum in charta de commutatione prædiorum Anthesna, Wieneringa et Wilinbach sermo sit, quam d. 8 Febr. a. 1018 locum habuisse constat, chartam conventui potissimum imperatoris et papæ Babenbergensi, mense Aprilis a. 1020, assignandam credideris; cui suffragatur, quod ex testibus Macelinus sive Meginhardus d. 2 Dec. a. 1018 in episcopum Wirzburgensem promotus est, et Heribertus Coloniensis archiepiscopus xvii Kal. Aprilis a. 1021 supremum diem clausit.

In nomine Domini Dei omnipotentis Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Ego Henricus Dei gratia imperator augustus spondeo atque promitto, per hoc pactum confirmationis nostre, tibi beato Petro principi apostolorum et clavigero regni celorum, et per te vicario tuo domno Benedicto summo pontifici et universali pape, sicut a predecessoribus vestris usque nunc in potestate vestra ac ditione tenuistis et disposuistis, civitatem Romanam cum ducatu suo, et suburbanis, atque viculis omnibus, et territoriis ejus, montanis ac maritimis, litoribus et portibus, seu cunctis civitatibus, castellis, oppidis, ac viculis Tu-

B scie partibus, idest Portum, Centumcellas, Ceram, Pledam, Marturiani, Sutriam, Nepem, Castellum, Gallisem, Ortem, Polimartium, Ameliam, Tudam, Pemsiam cum tribus insulis suis, idest majore, et minore, Pulvensim²⁶, et lacu, Narmiam, et Utriculam cum omnibus finibus et territoriis ad suprascriptas civitates pertinentibus, nec non et exarchatum Ravennatum sub integritate cum urbibus, civitatibus, oppidis, et castellis, que pie recordationis dominus Pipinus, et domus Karolus et domnus Lodovicus, et Otto, et itidem Otto filius ejus, predecessores videlicet nostri, beato Petro apostolo et predecesso-

VARIÆ LECTIONES.

²⁶ Pulverisim Borgia.

NOTÆ.

(100) *Codex ita habet*: Super hoc confirmatus tibi beato Petre apostole et per te vicario suo domno Benedicto, summo pontifici et universali papæ, Fuldense monasterium, et abbatis ejus consecrationem, atque omnia monasteria, curtes et villas, quas in ultramontanis partibus sanctus Petrus abere dinoscitur, absque Anthesna, Guinneringa, sive Wilinbach, que a sancti Petri ecclesia per commutationis paginam episcopo Babenbergensi conlate sunt. Pro quibus jamdictæ æclesiæ beati Petri concedimus et confirmamus omnem illam terram, quam inter Narniam, Terrannem vel Spoletum abuimus, preterea sub tuitionem beati Petri et vestram, vestrorum successorum, Pretaxatum episcopatum Babenbergensem offerimus. Unde sub pensione equum unum album faleratum ex ejusdem loci episcopo vos annuatim suscepturos sancimus, et *infra*: In electione vero

C Romani pontificis neque liber neque servus ad hunc venire presumat, ut illis Romanis quos ad hanc electionem, per constitutionem sanctorum patrum antiqua admisit consuetudo, aliquid faciat impedimentum, quod si quis contra hanc nostram constitutionem presumpserit, exilio tradatur. Insuper etiam ut nullus missorum nostrorum cujuscumque impeditionis augmentum obponere in prefata electione audeat, omnibus modis proibemus. Nam et hoc omnimodis instituere placuit, ut qui semel sub speciali defensione domni apostolici, sive nostra fuerint suscepti, impetrata juste utantur defensione. Quod si quis in quemquam illorum qui promeruerint, violare presumpserint sciat se periculum vitæ suæ incursum. Et subscripsit Henricus imperator, et episcopi 13 et abbates 4, et duces 3, comites 9, optimates 9.

ribus vestris jam dudum per donationis paginam contulerunt, hoc est civitatem Ravennam, et Emiliam, Bobium, Cesenam, Forumpopuli, Forumlivii, Faventiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, Comaculum, Adrianis, atque Gabellum, cum omnibus finibus, territoriis atque insulis terra marique ad supradictas civitates pertinentibus, simul et Pentapolim, videlicet Ariminum, Pensaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Ausimum, Humanam, Hesim, Forumsimpronii, Montemfeltri, Urbanum, et territorium Balvensem, Callis ²⁵, Luciolis, et Eugubium, cum omnibus finibus ac territoriis ad easdem civitates pertinentibus. Eodem modo territorium Sabinese, sicut a predictis imperatoribus antecessoribus nostris beato Petro apostolo per donationis scriptum concessum est sub integritate, id est ²⁶ in partibus Tuscie Langobardorum castellum Felicitatis, Urbemveterem, Balneum Regis, Ferenti, Viterbium, Ortum, Martam ²⁷, Pledam, Tuscanam, Suanam, Populonium, Roselles, cum suburbanis atque viculis, et omnibus territoriis ac maritimis oppidis, seu finibus omnibus. Itemque a Lunis cum insula Corsica, in Suriano, deinde in monte Bardonis, deinde in Berceto exinde in Parma, deinde in Regiam, exinde in Mantua, atque in Monte Silicis, atque provincia Venetiarum, Istria, nec non et cunctum Spoletanum ducatum, seu Beneventanum una cum ecclesia sancte Christine posita prope Papiam juxta Padum quarto miliario. Item in partibus Campanie Sora, Arces, Aquinum, Arpinum, Teanum, Capuam, nec non et patrimonium ad potestatem et ditionem vestram pertinentia, sicut est patrimonium Beneventanum et Neapolitanum, atque patrimonio Calabrie superioris et inferioris; de civitate autem Neapolitana cum castellis, et territoriis, ac finibus, et insulis sibi pertinentibus sicut ad easdem aspicere videntur, nec non patrimonium Sicilie, si Deus nostris illud tradiderit manibus. Simili modo civitatem Gaietam, et Fundum, cum omnibus earum pertinentiis. Super hoc confirmamus vobis Fuldense monasterium, et abbatem ejus consecrationem, atque omnia monasteria, cortes, et villas, quas in ultramontanis partibus sanctus Petrus habere dinoscitur absque Antesna Winiheringa ²⁸ sive Willinbach, que a sancti Petri ecclesia per commutationis paginam episcopo nostro Bambergensi collate sunt, pro quibus sepedicte ecclesie sancti Petri transcribimus, concedimus et firmamus omnem illam terram, quam inter Narniam, Terannem, vel Spoletum ex regni nostri parte habuimus. Sub tuitione preterea sancti Petri, et vestra, vestrorumque successorum, pretaxatum episcopium Bambergense offerimus. Unde sub pensionis nomine equum unum album faleratum ex ejusdem loci episcopo vos annualiter suscepturos sancimus. Offerimus insuper, firmamus, et corroboramus tibi beato Petro, ac vicario tuo domno Benedicto, et succes-

A soribus ejus, prout bone memorie pape Johanni suisque successoribus a predecessoribus nostris Ottonibus factum est civitates et oppida cum piscariis suis Reatem, Amiternam, Furconem, Nursiam, Balvam, et Marsiam, et alibi civitatem Terannem cum pertinentiis suis. Has omnes supradictas provincias, urbes et civitates, oppida atque castella, viculos ac territoria, simulque patrimonia pro statu regni nostri cunctoque christianorum populo conservando jam dicte ecclesie tue, beate Petre, vicario tuo Benedicto, ac successoribus ejus usque in finem seculi eo modo confirmamus, ut in suo detineant jure principatu, atque ditione. Simili modo per hoc nostre delegationis pactum confirmamus donationes, quas pie recordationis Pipinus rex, et postea dominus Karolus excellentissimus imperator, ac deinceps Ottones piissimi beato Petro Christi apostolo spontanea voluntate contulerunt, nec non et censum, et pensionem, seu ceteras dationes, que annuatim in palatium regis Langobardorum inferri solebant, sive de Tuscia, sive de ducatu Spoletano, sicut in supradictis donationibus continetur, et inter sancte memorie Adrianum papam et dominum Karolum imperatorem venit, quando idem pontifex eidem de supradictis ducatibus, idest Tuscano et Spoletano, sue auctoritatis preceptum confirmavit, eo scilicet modo ut annis singulis predictus census ad partem ecclesie sancti Petri persolvatur; salva super eosdem ducatus nostra in omnibus dominatione, et illorum ad nostram partem subjectione. Ceterum, sicut diximus, omnia suprascripta nomina ita ad nostram partem per hoc nostre confirmationis pactum corroboravimus, ut in vestro permaneant jure, principatu atque ditione, et neque a nobis neque a successoribus nostris per quolibet argumentum sive machinationem in quacumque parte vestra potestas imminuatur, aut a vobis inde aliquid subtrahatur, de suprascriptis videlicet provinciis, urbibus, civitatibus, oppidis, castris, viculis, territoriis ac patrimoniis, nec non et pensionibus, atque censibus, ita ut neque nos facturi simus, neque a quibuslibet ea facere volentibus consentiamus, sed potius omnia que superius leguntur, id est provincie, civitates, urbes, castella, oppida, terras, patrimonia, atque insule, censusque, pensiones ad partem ecclesie beati Petri apostoli atque pontificum in sacratissima sede illius residentium nos in quantum possumus defensores esse testamur, ad hoc ut eam illis ditionem ad utendum atque disponendum firmiter valeant optineri; salva in omnibus potestate nostra posterorumque nostrorum, secundum quod in pacto, et constitutione, ac promissionis firmitate Eugenii pontificis successorumque illius continetur, ut omnis clerus et universi populi Romani nobilitas propter diversas necessitates et pontificum irrationabiles erga populum sibi subjectum asperitates retundendas sacramento se obliget, quatinus futura pontificum

VARIÆ LECTIONES.

²⁵ Collis Borgia. ²⁶ et Borgia. ²⁷ Martani B. ²⁸ Vurniteringa s. Viullmbach B.

o, quantum uniuscujusque intellectus fuerit, A
 nice et juste fiat, et ut ille qui ad hoc sanctum,
 talicum regimen eligetur, nemine consentiente
 seratus fiat pontifex, priusquam talem in pre-
 a missorum nostrorum seu universe generalita-
 ciat promissionem pro omnium satisfactione
 futura conservatione, qualem domus et vene-
 ras spiritualis pater noster Leo sponte fecisse
 scitur. Preterea alia minora huic operi inserenda
 vidimus, videlicet ut in electione pontificum ne-
 liber neque servus ad hoc venire presumat, ut
 Romanis, quos ad hanc electionem per consti-
 nem sanctorum patrum antiqua admisit consue-
 aliquod faciat impedimentum; quod si quis
 a hanc nostram constitutionem ire presumpse-
 xilio tradatur. Insuper etiam, ut nullus misso-
 nostrorum cujuscumque impeditiois argumen-
 componere audeat in prefatam electionem, pro-
 nus; nam et hoc omnimodo instituere placuit
 si semel sub speciali defensione domni aposto-
 lica nostra fuerint suscepti, impetrata juste
 ar defensione. Quod si quis in quemquam illo-
 qui hoc promeruerunt violare presumpserit,
 se periculum vite sue esse incursum. Illud
 confirmamus, ut domno apostolico justam in
 ius servent obedientiam, seu ducibus et judici-
 bus ad faciendam justitiam. Huic enim institu-
 hoc necessario annectendum esse perspeximus,
 nisi domni apostolici seu nostri semper sint
 titati, qui annuatim nobis renuntiare valeant, C
 iter singuli duces et iudices populo justitiam fa-
 ; hanc imperialem constitutionem quomodo
 rvent; qui missi decernimus ut primum cun-
 clamores qui per negligentiam ducum vel judi-
 fuerint inventi, ad notitiam domni apostolici

A deferant, et ipse unum e duobus eligat, aut statim
 per eosdem missos fiant necessitates emendate, aut,
 misso nostro nobis renuntiante, per nostros missos
 a nobis directos emendentur. Hoc ut ab omnibus
 fidelibus sancte Dei ecclesie et vestris firmum esse
 credatur, proprie manus signaculo subscriptionibus
 hoc pactum confirmationis nostre roboravimus, et
 sigilli nostri impressione assignari jussimus. † Si-
 gnum domni Henrici gloriosissimi Romanorum im-
 peratoris augusti. Signum Erchandildi ³⁹ Magunti-
 nensis archiepiscopi. Signum Heriberti Coloniensis
 archiepiscopi. Signum Bobonis Treverensis archi-
 episcopi. Signum Thiedirici Metensis episcopi. Ego
 Eberhardus Babenbergensis ecclesie episcopus Ro-
 mane sedis subditus subscripsi. Ego Mazelinus
 Wirziburgensis episcopus subscripsi. Ego Walterus
 Spirensis episcopus subscripsi. Ego Ruodardus Con-
 stantiensis episcopus subscripsi. Ego Uodalricus ⁴⁰
 Curiensis episcopus subscripsi. Ego Adalbertus Ba-
 siliensis episcopus subscripsi. Ego Heimmo Werdu-
 nensis episcopus subscripsi. Ego Valterus Heihstei-
 densis episcopus subscripsi. Signum Richardi Ful-
 densis abbatis. Signum Arnoldi Herfendensis abba-
 tis. Signum Bruchardi abbatis. Signum Gotifredi
 ducis. Signum Beringardi ducis. Signum Thiederici
 ducis. Signum Welfonis comitis. Signum Cunonis
 comitis. Signum Cunradi comitis. Signum Ottonis
 comitis. Signum Adilbrahtis comitis. Bobonis co-
 mitis. Signum Frederici comitis. Signum Bezelini
 comitis. Signum Ezonis comitis Palatini. Signum
 Frederici camerarii. Signum Ezonis ⁴¹ inferioris.
 Signum Heuzonis ⁴² pincernarii. Signum Huzis.
 Alimun. Herenger ⁴³. Adilman. Adhilbero. Ego Wi-
 cilinus Astrazburgensis episcopus. Signum Ryodhois
 Fluvanensis ⁴⁴ abbatis.

VARIE LECTIONES.

Erchanbaldi. ⁴⁰ Zodalricus Borgia. ⁴¹ Mezonis B. ⁴² Heimzonis Cenni. ⁴³ Huzi, Salomon, Be-
 er? ⁴⁴ Eluanensis Cenni; lege Elwangensis.

SANCTI HENRICI

IMPERATORIS AUGUSTI

DIPLOMATA ECCLESIASTICA

I.

*ceptum Henrici Germanie regis cœnobitis Remi-
 gianis concessum.*

(Anno 1002.)

[Marlot. *Metropol. Rem.* II, 58.]

In nomine sancte et individue Trinitatis, HENRICUS
 de favente clementia, rex.

moniam regie dignitatis officium esse constat ut
 austeria Deo et sanctis ejus dicata, ob conser-

D vandum sancte religionis statum, novis semper pri-
 vilegiis contra omnes infestantum incursiones mu-
 niantur; idcirco nos, intervena dilectae conjugis
 nostre, regine videlicet Cunegundis, fidelis etiam
 nostri episcopi Notheri, regie nostre auctoritatis
 scriptum sive preceptum monachis Deo sanctoque
 Remigio eximio Francorum doctore sub regulari
 disciplina in suburbio Remorum militantibus, a
 magno Ottone concessum, regii etiam nominis au-